

LẬP TRƯỜNG PHÁP LÝ CỦA PHILIPPINES ĐỐI VỚI TRUNG QUỐC TRONG VẤN ĐỀ BIỂN ĐÔNG (2016 - 2024) The Philippines' legal stance toward China in the East Sea (2016 - 2024)

HUỲNH TÂM SÁNG*

NGUYỄN VÕ HOÀI AN, LÊ THỰC ANH, NGUYỄN HOÀNG GIA HÂN**

Ngày nhận bài: 02/7/2025, ngày gửi phản biện: 25/7/2025, ngày duyệt đăng: 21/9/2025

Bài viết phân tích lập trường pháp lý của Philippines đối với Trung Quốc trong tranh chấp Biển Đông giai đoạn 2016 - 2024, tập trung so sánh thời kỳ chính quyền Tổng thống Rodrigo Duterte và Tổng thống Ferdinand Marcos Jr. Sau phán quyết của Tòa Trọng tài Thường trực (PCA) năm 2016, Philippines có cơ hội củng cố lập trường chủ quyền nhưng vẫn gặp nhiều khó khăn trong thực thi và bảo vệ quyền lợi pháp lý. Trong khi Duterte có cách tiếp cận cẩn trọng và có phần thụ động, Marcos Jr. có xu hướng khôi phục và tăng cường tính chính danh của lập trường pháp lý thông qua vận động quốc tế và củng cố đồng thuận xã hội trong nước.

Từ khóa: Biển Đông, lập trường pháp lý, Philippines, Trung Quốc.

This article examines the Philippines' legal stance toward China in the East Sea (South China Sea) dispute from 2016 to 2024, focusing on comparing this approach under the two presidencies: Rodrigo Duterte and Ferdinand Marcos Jr. Following the 2016 Permanent Court of Arbitration (PCA) ruling, the Philippines had an opportunity to consolidate its sovereignty stance, yet faced significant challenges in implementing and safeguarding its legal rights. While Duterte pursued a cautious and relatively passive approach, Marcos Jr. has shown a tendency to restore and enhance the legitimacy of the Philippines' legal stance through international advocacy and the consolidation of domestic social consensus.

Keywords: East Sea, legal stance, Philippines, China.

Mở đầu

Tranh chấp Biển Đông là một trong những thách thức địa - chính trị phức tạp và kéo dài nhất tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Trong đó, quan hệ giữa

* Tiến sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh;
Tác giả liên hệ; Email: huynhtamsang@gmail.com

** Cử nhân, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh

Philippines và Trung Quốc thu hút đặc biệt sự chú ý của giới học giả và hoạch định chính sách, đặc biệt kể từ sau phán quyết năm 2016 của Tòa Trọng tài Thường trực (PCA). Trong bối cảnh này, việc phân tích cách tiếp cận pháp lý của Philippines trong việc bảo vệ lập trường chủ quyền và ủng hộ với các hành vi áp đặt của Trung Quốc trở nên cần thiết. Bài viết tập trung làm rõ hai vấn đề chính: (1) phân tích lập trường pháp lý của Philippines qua hai nhiệm kỳ Tổng thống Duterte và Marcos Jr. giai đoạn 2016 - 2024; (2) đánh giá hiệu quả của cách tiếp cận này dựa trên hai tiêu chí: tính chính danh nội bộ và sự công nhận quốc tế. Trong đó, cách tiếp cận của Tổng thống Duterte được nhận định mang tính thận trọng, tương đối thụ động, trong khi Tổng thống Marcos Jr. thể hiện xu hướng khôi phục và củng cố tính chính danh pháp lý của Philippines thông qua vận động quốc tế và củng cố đồng thuận chính trị - xã hội trong nước. Từ những nghiên cứu đó rút ra những giá trị tham khảo cho Việt Nam trong việc kết hợp linh hoạt giữa công cụ pháp lý và ngoại giao nhằm bảo vệ hiệu quả các quyền và lợi ích hàng hải.

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính, trong đó vận dụng kỹ thuật phân tích tài liệu (document analysis) trên cơ sở tổng hợp và đối chiếu các nguồn dữ liệu thứ cấp và sơ cấp có độ tin cậy cao. Các tài liệu này bao gồm: các thông cáo chính thức của cơ quan nhà nước, văn bản pháp luật, báo cáo của các tổ chức quốc tế, truyền thông chính thống và các nghiên cứu khảo sát xã hội có chọn lọc.

1. Lập trường pháp lý của Philippines đối với Trung Quốc trong vấn đề Biển Đông

1.1. Dưới thời Tổng thống Rodrigo Duterte (2016 - 2022)

Trong giai đoạn 2016 - 2022, cách tiếp cận của Tổng thống Duterte ở lĩnh vực pháp lý có thể được khái quát là: không đặt trọng tâm vào việc khai thác phán quyết PCA 2016 như công cụ đối kháng, mà ưu tiên thúc đẩy đối thoại và hợp tác nhằm duy trì quan hệ ổn định với Trung Quốc. Phán quyết PCA năm 2016 là một chiến thắng pháp lý quan trọng đối với Philippines, là tiền đề vững chắc để quốc gia này khẳng định chủ quyền ở một số khu vực thuộc Biển Đông. Tuy nhiên, trong giai đoạn đầu nhiệm kỳ, chính quyền Duterte không triển khai các bước pháp lý tiếp theo nhằm củng cố và bảo vệ các quyền lợi được xác lập trong phán quyết. Tổng thống Duterte cũng không sử dụng các cơ chế giải quyết tranh chấp để yêu cầu Trung Quốc tuân thủ phán quyết, dù Điều 287 Công ước Liên Hợp Quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS) có quy định và cho phép việc này (United Nations, 1982).

Nguyên nhân cho sự điều chỉnh này gắn liền với hai yếu tố: (1) phản ứng của Trung Quốc sau phán quyết năm 2016; (2) sự thiếu chắc chắn trong quan hệ an ninh giữa Philippines và Mỹ. Tòa Trọng tài được thành lập theo Phụ lục VII UNCLOS đã bác bỏ “đường chín đoạn” của Trung Quốc và khẳng định quyền tài phán của Philippines đối với các vùng đặc quyền kinh tế liên quan. Đáp lại, Trung Quốc kiên quyết không công nhận và không tuân thủ phán quyết (Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, 2016). Tuy nhiên, thay vì áp đặt các biện pháp gây sức ép kinh tế hay ngoại giao, Trung Quốc lại triển khai chiến lược linh hoạt hơn: vừa phủ nhận giá trị pháp lý,

vừa mở rộng hợp tác kinh tế. Trong khi đó, mối quan hệ đồng minh với Mỹ, vốn được củng cố bởi Hiệp ước Phòng thủ chung (MDT), lại thiếu sự chắc chắn khi quốc gia này không đưa ra cam kết cụ thể về việc bảo vệ Philippines trong trường hợp xảy ra xung đột ở Biển Đông (Heydarian, 2017).

Trong bối cảnh này, Tổng thống Duterte nhận thấy việc duy trì đối đầu pháp lý là không mang lại hiệu quả thực tế, trong khi đẩy mạnh hợp tác với Trung Quốc vừa giúp giảm thiểu căng thẳng, vừa phù hợp với nhu cầu phát triển trong nước. Vì vậy, vào đầu nhiệm kỳ, chính quyền Duterte tránh theo đuổi các biện pháp pháp lý có thể làm gia tăng căng thẳng song phương. Duterte cũng không sử dụng các cơ chế giải quyết tranh chấp để yêu cầu Trung Quốc tuân thủ phán quyết, dù quy định trong Điều 287 UNCLOS cho phép (United Nations, 1982). Bên cạnh đó, Tổng thống Duterte đã đề xuất ý tưởng hợp tác khai thác tài nguyên với Trung Quốc tại các khu vực tranh chấp trên Biển Đông. Vào ngày 4 tháng 2 năm 2016, khi còn là ứng cử viên tổng thống, Duterte đã bày tỏ việc sẵn lòng tham gia hợp tác khai thác với Trung Quốc tại quần đảo Trường Sa (thuộc chủ quyền của Việt Nam). Tuy nhiên, sự hợp tác này đi kèm với điều kiện rằng Trung Quốc không khẳng định chủ quyền đối với khu vực này (Mike Frialde, 2016). Duterte đã hướng đến việc thiết lập một cơ chế hợp tác chung, trong đó cả hai nước có thể cùng khai thác nguồn tài nguyên mà không cần giải quyết vấn đề chủ quyền ngay lập tức (The Business Time, 2017). Vào năm 2018, chính quyền Duterte đã kí MoU với Trung Quốc về Hợp tác Phát triển Dầu khí, cho thấy nỗ lực của Tổng thống Duterte trong việc cải thiện mối quan hệ với Trung Quốc (Jay Batongbacal, 2018).

Trước những động thái hòa dịu của chính quyền Duterte, Trung Quốc vẫn kiên định với lập trường của mình. Chính phủ nước này khẳng định rằng, đối với các vấn đề lãnh thổ và tranh chấp phân định biển, Trung Quốc không chấp nhận bất kỳ biện pháp giải quyết tranh chấp nào của bên thứ ba hoặc bất kỳ giải pháp nào áp đặt lên quốc gia này (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2016). Sau khi hai bên kí bản MoU vào năm 2018, Trung Quốc vẫn không có động thái nhượng bộ đáng kể nào về mặt pháp lý. Nhận thấy các nỗ lực hòa giải không được đáp ứng một cách tương xứng, Tổng thống Duterte đã điều chỉnh cách tiếp cận theo hướng cứng rắn hơn vào giai đoạn sau của nhiệm kỳ. Trong bài phát biểu tại Đại hội đồng Liên Hợp Quốc vào tháng 9 năm 2020, Tổng thống Duterte lần đầu tiên nhấn mạnh phán quyết năm 2016 của PCA, tuyên bố rằng phán quyết này là “một phần của luật pháp quốc tế, có tính ràng buộc, không thể bị thương lượng lại và các chính phủ kế nhiệm không có thẩm quyền trong việc làm suy yếu hoặc phủ nhận hiệu lực của nó” (Al Jazeera, 2020). Tương tự, vào tháng 9 năm 2021, cũng tại Đại Hội đồng Liên Hợp Quốc, Tổng thống Duterte tiếp tục khẳng định rằng phán quyết năm 2016 “cung cấp một con đường rõ ràng hướng tới giải pháp công bằng và cùng có lợi cho tất cả các bên” (Rappler, 2021).

1.2. Dưới thời Tổng thống Ferdinand Marcos Jr. (2022 - 2024)

Nếu như dưới thời Tổng thống Duterte, yếu tố pháp lý ban đầu không được đặt lên hàng đầu trong mối quan hệ với Trung Quốc, thì dưới thời Tổng thống Marcos Jr., pháp

lý được xem là công cụ chủ yếu để bảo vệ chủ quyền và lợi ích quốc gia. Sự chuyển hướng này bắt nguồn từ mong muốn phục hồi và củng cố tính chính danh pháp lý của Philippines trên trường quốc tế, nhất là khi Philippines dưới thời Duterte được đánh giá là chưa nhất quán trong việc tận dụng phán quyết PCA 2016. Bên cạnh đó, cần hành động kịp thời để bảo vệ quyền lợi của Philippines. Từ năm đầu tiên tại nhiệm, Tổng thống Marcos Jr. đã công khai ủng hộ lập trường pháp lý về chủ quyền quốc gia dựa trên luật pháp quốc tế, bao gồm UNCLOS 1982 và Phán quyết của PCA năm 2016. Tại Đối thoại Shangri-la 2024 (Diễn đàn An ninh Châu Á lần thứ 21) tại Singapore, Marcos Jr. khẳng định Philippines là quốc gia có trách nhiệm trong việc bảo vệ trật tự pháp lý dựa trên UNCLOS 1982 (Embassy of the Philippines in Singapore, 2024). Không những vậy, lập trường này đã bước đầu được cụ thể hóa thành các đạo luật. Vào tháng 11 năm 2024, Chính phủ Philippines đã ban hành hai đạo luật hàng hải: Đạo luật Đường biển của Quần đảo (ASLA) và Đạo luật về các Vùng biển (MZA) (Senate and House of Representatives of the Philippines, 2024). Những hành động này không chỉ thể hiện nỗ lực phản đối về mặt pháp lý, mà còn chứng minh năng lực của Philippines trong việc thực thi hiệu quả luật quốc gia phù hợp với luật pháp quốc tế (Liu Xiaobo, 2024).

MZA được ban hành nhằm đảm bảo quyền tài phán rõ ràng đối với các vùng biển nội địa, tuyến đường thủy quần đảo, lãnh hải, vùng tiếp giáp, vùng đặc quyền kinh tế (EEZ) và thềm lục địa. Đồng thời, đạo luật đã chính thức xác lập quyền lợi hàng hải của quốc gia theo luật pháp quốc tế, là phán quyết của PCA và UNCLOS 1982. Việc này đã giúp Philippines củng cố vị thế pháp lý và ngoại giao trong việc bảo vệ các quyền hàng hải của mình, đồng thời thể hiện cam kết đối với một trật tự quốc tế dựa trên luật lệ (Arjun Kapur, 2025). Mặt khác, đạo luật ASLA được thông qua nhằm kiểm soát các luồng di chuyển của máy bay và tàu thuyền nước ngoài qua vùng biển Philippines. ASLA quy định việc “quá cảnh qua tuyến hàng hải quần đảo”, yêu cầu các phương tiện phải di chuyển trong phạm vi tuyến đã được chỉ định và nghiêm cấm các hoạt động trái phép như thu thập thông tin tình báo quân sự. Cách tiếp cận này phù hợp với Điều 53 của UNCLOS, khi yêu cầu các quốc gia quần đảo phải thiết lập các tuyến hàng hải mà không được hạn chế quá mức quyền tự do hàng hải (FON) (Supreme Court E-Library, 2024).

Trước các hành động này của Philippines Bộ Ngoại giao Trung Quốc tuyên bố rằng các đạo luật là “phi pháp khi đưa phần lớn khu vực đảo Hoàng Nham và quần đảo Nam Sa cùng các vùng biển liên quan, vốn thuộc Trung Quốc, vào trong phạm vi các vùng biển của Philippines” (Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, 2024). Ở phương diện nội luật, Trung Quốc gia tăng biện pháp “pháp trị trên biển” theo hướng áp đặt. Một ví dụ điển hình là việc ban hành quy định mới cho phép lực lượng hải cảnh Trung Quốc được quyền tạm giữ người và phương tiện nước ngoài trong thời hạn lên tới 60 ngày tại các khu vực mà Trung Quốc đơn phương xem là thuộc quyền tài phán của mình (có hiệu lực từ tháng 6 năm 2024) (Chloe Yeung & Karen Hui, 2024). Trên thực địa, theo Bộ Quốc phòng Trung Quốc, kể từ tháng 12 năm 2024, Bộ Tư lệnh Chiến khu miền Nam của Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc (PLA) đã tổ chức lực

lượng hải quân và không quân để liên tục tăng cường tuần tra trên biển và trên không xung quanh vùng lãnh hải của Trung Quốc tại khu vực bãi cạn (Ministry of National Defense of the People's Republic of China, 2024). Vào ngày 4 tháng 12 năm 2024, tàu tuần duyên Trung Quốc đã sử dụng vòi rồng và đâm vào sườn một tàu của Cục Thủy sản Philippines, khi tàu này đang vận chuyển nhu yếu phẩm tiếp tế cho ngư dân Philippines tại bãi cạn Scarborough (Reuters, 2024).

2. Đánh giá tác động lập trường pháp lý của Philippines

Từ những phân tích về lập trường pháp lý của Philippines, bài viết tiếp tục làm rõ tác động của hướng tiếp cận này dựa trên 2 yếu tố chính: (1) đối nội; và (2) đối ngoại, sự công nhận quốc tế, bao gồm vai trò của các tổ chức khu vực và toàn cầu như Liên Hợp Quốc, Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) và các quốc gia bên ngoài khu vực.

2.1. Về đối nội

Việc Tổng thống Duterte nhượng bộ Trung Quốc trong nhiệm kỳ của mình vấp phải phản ứng tiêu cực từ công chúng và giới tinh hoa chính trị. Nguyên nhân là vì cách tiếp cận này đã thách thức tính hợp pháp và quyền lợi pháp lý của Philippines trong quan hệ quốc tế đương đại. Hướng đi này được cho là không phù hợp với Hiến pháp Philippines năm 1987, trong đó quy định rằng chủ quyền và lợi ích quốc gia cần được đặt lên hàng đầu trong chính sách đối ngoại của quốc gia. Theo Điều II, Mục 7 của Hiến pháp Philippines 1987: “Nhà nước theo đuổi chính sách đối ngoại độc lập. Trong quan hệ với các quốc gia khác, điều quan trọng nhất là chủ quyền quốc gia, toàn vẹn lãnh thổ, lợi ích quốc gia và quyền tự quyết” (The Senate Electoral Tribunal, 1987).

Hơn nữa, việc Tổng thống Duterte không thực thi và tuân thủ phán quyết có thể làm suy giảm giá trị ràng buộc của phán quyết, cũng như ảnh hưởng đến hiệu lực của cơ chế tài phán quốc tế. Điều này có thể dẫn đến một tiền lệ pháp lý tiêu cực cho Philippines và các nước khác khi các quốc gia muốn viện dẫn cơ chế tài phán quốc tế để bảo vệ chủ quyền của mình. Nội bộ Philippines xuất hiện tình trạng “bất đồng”: các cố vấn kinh tế ủng hộ cách tiếp cận mềm mỏng, trong khi giới an ninh - quốc phòng hoài nghi động cơ phía sau các hành động trên thực địa của Trung Quốc (Jay Batongbacal, 2021). Tiêu biểu, cựu Thẩm phán Tòa án Tối cao Antonio Carpio đã cảnh báo về việc hợp tác với Trung Quốc, đặc biệt là các dự án thăm dò dầu khí chung. Ông cho rằng hành động hợp tác có nguy cơ vi phạm Hiến pháp Philippines, nếu những thỏa thuận này cho phép Trung Quốc tham gia khai thác tài nguyên trong vùng biển thuộc chủ quyền của Philippines (Tetch Torres - Tupas, 2017).

Bên cạnh đó, tác động của các hành động từ Trung Quốc đối với tâm lý công chúng có thể được thấy rõ qua các khảo sát dư luận. Theo dữ liệu từ Social Weather Stations (SWS) (2020), mức độ hài lòng của người dân Philippines đối với lập trường pháp lý của chính quyền đã giảm mạnh, chỉ còn 48% vào tháng 6 năm 2018, mức thấp kỷ lục kể từ sau phán quyết của PCA. Đáng chú ý, một khảo sát cùng năm cho thấy 81% người dân

phản đối việc không hành động trước các hành vi của Trung Quốc. Ngoài ra, mức độ tin tưởng của người dân Philippines đối với Trung Quốc tiếp tục suy giảm nghiêm trọng, từ +15 (vừa phải) vào tháng 9 năm 2010 xuống -36 (xấu) vào tháng 7 năm 2020 (Social Weather Stations, 2020, dẫn theo Helen Flores, 2020). Trong giai đoạn này, sự bất mãn của người dân Philippines đối với các hành vi của Trung Quốc đã gia tăng rõ rệt.

Như đã phân tích ở trên, từ năm 2022, Tổng thống Marcos Jr. có xu hướng cứng rắn hơn trong vấn đề chủ quyền. Nhờ vậy, ông đã duy trì được sự đồng thuận chính trị - xã hội, tạo nền tảng ổn định để triển khai chiến lược dài hạn. Khảo sát của OCTA Research vào tháng 4 năm 2023 xác nhận xu hướng này, khi cho thấy đa số người dân Philippines ủng hộ các động thái và chương trình của chính quyền Marcos Jr. trong việc giải quyết các tranh chấp lãnh thổ với Trung Quốc tại Biển Tây Philippines (cách Philippines gọi các vùng biển ngoài khơi nước này). Cụ thể, có 10% “rất đồng ý” và 48% “đồng ý” với cách chính phủ xử lý vấn đề chủ quyền, trong khi chỉ có 9% “không đồng ý” và 2% “rất không đồng ý”. Ngoài ra, có đến 30% người dân “không chắc” nhưng không phản đối, phản ánh dư luận nghiêng hẳn về hướng ủng hộ hoặc trung lập (Janvic Mateo, 2023). Trong bối cảnh hệ thống chính trị Philippines vận hành theo mô hình bán tổng thống, nơi mà tổng thống có ảnh hưởng lớn nhưng vẫn chịu tác động đáng kể từ dư luận và thiết chế dân cử, thì sự đồng thuận xã hội đóng vai trò trung tâm trong việc duy trì hiệu lực của đường lối này. Do đó, nỗ lực duy trì đồng thuận là yếu tố then chốt giúp chính quyền Marcos Jr. giữ vững sự ổn định chính trị trong nước, qua đó củng cố tính chính danh đối nội cho lập trường chủ quyền.

2.2. Về đối ngoại

Đối với khía cạnh quốc tế, ưu điểm lớn nhất trong cách tiếp cận của Philippines là khả năng chuyển hoá phán quyết của PCA, từ một chiến thắng pháp lý trở thành công cụ chính trị - ngoại giao với khả năng áp dụng rộng rãi. Đây là bước đi chiến lược có tính đột phá, khi một kết quả pháp lý vốn dĩ chỉ ràng buộc song phương (với Trung Quốc) đã được Philippines sử dụng như một công cụ để xây dựng đồng thuận quốc tế. Từ năm 2020, chính phủ Philippines chủ động viện dẫn phán quyết trong các diễn đàn toàn cầu như Liên Hợp Quốc, đồng thời phát động chiến dịch “ngoại giao công hàm” nhằm hình thành hiệu ứng dây chuyền trong cộng đồng quốc tế. Theo báo cáo của Trung tâm Nghiên cứu Chiến lược và Quốc tế (CSIS), đến cuối năm 2024, đã có hơn 27 quốc gia công khai ủng hộ phán quyết, trong đó có nhiều nước vốn trung lập từ ban đầu như Singapore, Malaysia, Indonesia (Asia Maritime Transparency Initiative, 2023).

Đặc biệt, cách tiếp cận của Philippines không chỉ dừng lại ở việc vận động cộng đồng quốc tế ủng hộ mà còn thể hiện sự can thiệp trong các diễn ngôn: UNCLOS 1982 được lồng ghép vào các tuyên bố ASEAN, giúp duy trì phán quyết như một “chuẩn mực ngầm định” trong khu vực. Vào ngày 29 tháng 11 năm 2022, ASEAN tổ chức Hội nghị Khu vực về Kỷ niệm 40 năm UNCLOS 1982, thảo luận về vai trò trung tâm của UNCLOS trong việc duy trì trật tự pháp lý trên biển và đại dương (Michael Lodge,

2022). Bên cạnh đó, ASEAN nhấn mạnh UNCLOS 1982 còn là nền tảng chiến lược cho hợp tác ở cả cấp quốc gia, khu vực và toàn cầu. Điều này cho thấy sự đồng thuận rõ ràng của ASEAN trong việc bảo vệ tính toàn vẹn của công ước này. Trong bối cảnh Philippines dưới thời Tổng thống Marcos Jr. tìm cách tái khẳng định phán quyết PCA 2016 trên nền tảng UNCLOS, sự đồng thuận đã tạo thêm cơ sở pháp lý, vừa củng cố chính danh cho lập trường chủ quyền mà vẫn duy trì được sự đồng thuận trong ASEAN.

Tuy nhiên, hạn chế lớn nhất vẫn là khoảng cách giữa tính chính danh pháp lý và năng lực thực thi trên thực địa. Philippines chưa có đủ nguồn lực quốc phòng để hiện thực hoá lập trường chủ quyền, khiến phán quyết của PCA dù được công nhận rộng rãi, vẫn chưa mang lại thay đổi thực chất trên vùng biển tranh chấp. Việc thiếu cơ chế cưỡng chế thực thi là hạn chế cố hữu trong luật lệ quốc tế, đồng thời cũng phản ánh giới hạn trong năng lực nội tại của Philippines. Vì vậy, đánh giá một cách tổng thể, cách tiếp cận pháp lý của Philippines mang lại tính chính danh cao, nhưng để đạt được hiệu quả thực chất, cần được hỗ trợ bằng biện pháp thực thi cứng rắn và năng lực quốc gia tương xứng. Nếu không, phán quyết của PCA sẽ có nguy cơ rơi vào tình trạng “biểu tượng hóa”, tức chỉ hiện diện trong lời nói và các văn kiện ngoại giao, thay vì tạo ra sự thay đổi thực chất. Đây chính là khoảng cách giữa pháp lý và quyền lực mà nhiều quốc gia tầm trung phải đối mặt. Do đó, thách thức cho Philippines trong thời gian tới là chuyển hoá lập trường pháp lý thành công cụ có tính răn đe thực tiễn, giúp quốc gia này từng bước trở thành “nhà nước thực thi luật pháp” thay vì chỉ là “nhà nước dựa vào pháp luật”.

3. Một số hàm ý cho Việt Nam

Từ những phân tích về lập trường pháp lý của Philippines đối với Trung Quốc trong vấn đề Biển Đông, có thể rút ra một số nhận định có ý nghĩa trực tiếp đối với Việt Nam trong tiến trình bảo vệ chủ quyền ở Biển Đông.

Thứ nhất, công cụ pháp lý quốc tế có thể tạo ra lợi thế quy phạm quan trọng, giúp một quốc gia tầm trung củng cố tính chính danh và nâng cao vị thế lập luận, thu hút sự ủng hộ rộng rãi từ cộng đồng quốc tế để đối trọng với diễn ngôn pháp lý mang tính áp đặt của Trung Quốc. Điều này khẳng định việc kiên định với luật pháp quốc tế và quốc tế hoá lập luận pháp lý một cách có hệ thống sẽ là nền tảng chiến lược cho Việt Nam.

Thứ hai, cách tiếp cận của Philippines và hiệu quả của cách tiếp cận cũng bộc lộ rõ giới hạn của luật quốc tế khi thiếu cơ chế cưỡng chế, dẫn đến khoảng cách khá rõ giữa pháp luật và quyền lực. Với Việt Nam, bài học quan trọng là việc sử dụng công cụ pháp lý cần đi đôi với tăng cường năng lực thực thi pháp luật và hiện diện dân sự, chấp pháp trên biển, qua đó chuyển “chính danh” thành “năng lực răn đe” thực tế.

Thứ ba, trường hợp của Philippines khẳng định tầm quan trọng của việc kết hợp pháp lý với ngoại giao và truyền thông chiến lược. Việc Philippines vận động cộng đồng quốc tế, lồng ghép UNCLOS 1982 trong các tuyên bố, và triển khai truyền thông đối nội, đã giúp duy trì tính chính danh nội bộ và mở rộng vòng ủng hộ bên ngoài. Điều này cho thấy, sức mạnh của lập trường pháp lý không chỉ nằm ở nội dung pháp lý thuần túy,

mà còn ở khả năng chuyển hóa nó thành diễn ngôn có sức thuyết phục và đồng thuận chính trị. Trường hợp Philippines gợi mở một hướng đi, đó là Việt Nam không chỉ khẳng định chủ quyền dựa trên cơ sở pháp lý, mà còn cần chủ động kiến tạo diễn ngôn, quốc tế, nhấn mạnh đến các lợi ích chung của khu vực như an ninh hàng hải, tự do hàng hải, và bảo vệ môi trường biển, qua đó gia tăng tính chính danh và tranh thủ sự ủng hộ quốc tế trong dài hạn.

Kết luận

Các phân tích về lập trường pháp lý của Philippines trong vấn đề Biển Đông dưới thời Tổng thống Duterte và Tổng thống Marcos Jr. cho thấy, dù đạt được một số kết quả nhất định, cách tiếp cận này vẫn cần được tiếp tục điều chỉnh để nâng cao tính hiệu quả và tính nhất quán trong dài hạn. Kinh nghiệm của Philippines cho thấy giá trị của việc duy trì lập trường pháp lý vững chắc, kết hợp giữa cơ sở pháp lý quốc tế, chiến lược truyền thông và phối hợp khu vực. Đây là hướng tiếp cận mà Việt Nam cần tiếp tục phát triển để vừa bảo vệ lợi ích quốc gia, vừa đóng góp chủ động vào việc định hình luật chơi chung trên Biển Đông.

Tài liệu tham khảo

1. Al Jazeera (2020). *Duterte invokes court ruling against China in UN address*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2020/9/23/duterte-invokes-the-hague-ruling-against-china-in-un-address>. Ngày truy cập 20/6/2025.
2. Arjun Kapur (2025). *Can Law Defeat Power? The Philippines' Fight for Maritime Sovereignty*. Jindal Forum for International and Economic Laws. <https://jindalforinteconlaws.in/2025/03/24/can-law-defeat-power-the-philippines-fight-for-maritime-sovereignty/>. Ngày truy cập 20/6/2025.
3. Asia Maritime Transparency Initiative (2016). *Arbitration Support Tracker*. Asia Maritime Transparency Initiative. <https://amti.csis.org/arbitration-support-tracker/>. Ngày truy cập 28/6/2025.
4. Chloe Yeung, Karen Hui (2024). *China's New Coast Guard Regulations Up Ante in South China Sea*. Asia Pacific Foundation of Canada. <https://www.asiapacific.ca/publication/chinas-new-coast-guard-regulations-in-south-china-seas>. Ngày truy cập 12/9/2025.
5. Embassy of the Philippines in Singapore (2024). *President Marcos Jr. delivers historic keynote address at Shangri-La Dialogue Asia Security Summit*. Embassy of the Philippines in Singapore. <https://www.philippine-embassy.org.sg/pbbm-delivers-historic-speech-at-singapores-shangri-la-dialogue/>. Ngày truy cập 25/6/2025.
6. Helen Flores (2020). *Pinoys' trust in US, Australia, China drops - SWS*. Philstar.com. <https://www.philstar.com/headlines/2020/07/20/2029257/pinoys-trust-us-australia-china-drops-sws>. Ngày truy cập 27/6/2025.

7. Janvic Mateo (2023). *More Pinoys support Marcos policies on West Philippine Sea*. Philstar.com. <https://www.philstar.com/headlines/2023/12/29/2322049/more-pinoys-support>. Ngày truy cập 25/6/2025.
8. Jay Batongbacal (2018). *A Closer Look at China's Proposal for Joint Exploration with the Philippines*. Asia Maritime Transparency Initiative. <https://amti.csis.org/closer-look-chinas-proposal-joint-exploration-with-philippines/>. Ngày truy cập 13/9/2025.
9. Liu Xiaobo (2024). *The Influence of the Philippine Archipelagic Sea Lanes Act on Navigation Rights*. Asia Maritime Transparency Initiative. <https://amti.csis.org/the-influence-of-the-philippine-archipelagic-sea-lanes-act-on-navigation-rights/>. Ngày truy cập 28/6/2025.
10. Michael W. Lodge (2022). *ASEAN Regional Conference on the 40th Anniversary of the 1982 UNCLOS: Promoting Legal Order for the Seas and Oceans*. https://www.isa.org/jm/wp-content/uploads/2022/12/SG_Statement_ASEAN_Regional_Conference UNCLOS40.pdf. Ngày truy cập 13/9/2025.
11. Mike Frialde (2016). *Duterte open to joint exploration with China in Spratlys*. Philstar.com. <https://www.philstar.com/headlines/2016/02/05/1550028/duterte-open-joint-ex>. Ngày truy cập 22/6/2025.
12. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2016). *Statement of the Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China on the Award of 12 July 2016 of the Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration Established at the Request of the Republic of the Philippines*. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367334.html. Ngày truy cập 13/9/2025.
13. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2024). *Statement of the Ministry of Foreign Affairs of The People's Republic of China On the Enactment by the Republic of the Philippines Of Its "Maritime Zones Act" and "Archipelagic Sea Lanes Act"*. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/wjbxw/202411/t20241108_11523786.html. Ngày truy cập 27/6/2025.
14. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2024). *Wang Yi Elaborates on China's Solemn Stance on South China Sea Issue*. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. https://www.mfa.gov.cn/eng/wjzbzd/202407/t20240729_11462525.html. Ngày truy cập 11/9/2025.
15. Ministry of National Defense of The People's Republic of China. (2024, December 29). *China conducts combat readiness patrols in territorial waters and airspace of Huangyan Dao*. Ministry of National Defense of the People's Republic of

China.http://eng.mod.gov.cn/xb/News_213114/TopStories/16361633.html. Ngày truy cập 24/6/2025.

16. Rappler (2021). *'We must resolve disputes peacefully,' Duterte tells UN on West PH Sea*. Rappler. <https://www.rappler.com/philippines/duterte-west-ph-sea-united-nations-general-assembly-2021/>. Ngày truy cập 26/6/2025.

17. Reuters (2024). *Philippine Coast Guard says encountered "aggressive" Chinese actions near Scarborough Shoal*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/philippine-coast-guard-says-encountered-aggressive-chinese-actions-near-2024-12-04/>. Ngày truy cập 27/6/2025.

18. Richard Javad Heydarian (2017). *Tragedy of Small Power Politics: Duterte and the Shifting Sands of Philippine Foreign Policy*. *Asian Security*, Tập 13, Số 3, tr.220-236. <https://doi.org/10.1080/14799855.2017.1354569>. Ngày truy cập 13/9/2025.

19. Senate and House of Representatives of the Philippines (2024). *An Act Declaring the Maritime Zones under the Jurisdiction of the Republic of the Philippines*. Supreme Court E-Library. <https://elibrary.judiciary.gov.ph/thebookshelf/showdocs/2/98027>. Ngày truy cập 27/6/2025.

20. Senate and House of Representatives of the Philippines (2024). *An Act Authorizing the President of the Philippines to Establish the Archipelagic Sea Lanes in Philippine Archipelagic Waters, Prescribing the Obligations of Foreign Ships and Aircraft Exercising Archipelagic Sea Lanes Passage through the Designated Archipelagic Sea Lanes, and for Other Purposes*. Supreme Court E-Library. <https://web.senate.gov.ph/lisdata/4404440010!.pdf>. Ngày truy cập 27/6/2025.

21. Senate Electoral Tribunal | Republic of the Philippines (1987). *1987 Constitution*. Senate Electoral Tribunal | Republic of the Philippines. <https://www.set.gov.ph/resources/philippine-constitutions/1987-constitution/>. Ngày truy cập 27/6/2025.

22. Tetch Torres-Tupas (2017). *Proposed joint venture with China may violate Constitution - SC justice*. INQUIRER.net. <https://globalnation.inquirer.net/159253/proposed-joint-venture-with-china->. Ngày truy cập 20/6/2025.

23. The Business Times (2017). *Philippines' Duterte open to South China Sea deals*. The Business Times. <https://www.businesstimes.com.sg/international/philippines-duterte-open-south-china-sea-deals>. Ngày truy cập 21/6/2025.

24. United Nations (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. United Nations. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf. Ngày truy cập 19/6/2025.